

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ – BEZ SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY TO NEJDE!

Zájemci z řad profesionálů i rodičů se mohou s novými trendy a pomůckami pro výuku žáků se SPU seznámit na výstavě a konferenci DYSKORUNKA 2012, kterou pořádá DYS-centrum® Praha, o. s., 13. listopadu 2012. Více na www.dyscentrum.org/dyskorunka.

Začal nový školní rok a společně s ním začínají rodiče do škol nosit aktualizované či zcela nové zprávy z vyšetření svých dětí, jimž byla stanovena dyslexie, případně jiná forma specifických poruch učení. Reakce učitelů i rodičů na uvedenou diagnózu se často velmi liší. Vždy by však měly nakonec vyústit ve spolupráci a společnou komunikaci o dítěti, protože to je v současné době zřejmě nejefektivnější způsob řešení specifických poruch učení.

Text: Lenka Krejčová, foto: archiv autorky

Co na to rodiče a učitelé

Motivace rodičů, s níž přicházejí do poradenského zařízení, bývají sice specifické, ale dají se do určité míry kategorizovat. Mnozí z nich přicházejí, protože jim ve škole řekli, aby nechali potomka vyšetřit. Vedle toho jsou poučení rodiče, kteří vysledovali obtíže svých dětí, začali shánět informace na internetu a v knihách a dospěli k názoru, že jejich syn či dcera mají některou z forem specifických poruch učení (dále také SPU). Někteří rodiče zase tolik pátrat nemusejí, protože z vlastní zkušenosti vědí, co se děje jejich dětem, a mají pro to plné pochopení (bohužel někdy neumějí pomoci, protože sami zažili totéž a mají stejné obtíže). V neposlední řadě pak přicházejí do poradenských zařízení rodiče, kteří chtějí „ten papír“. Doufají, že zpráva z vyšetření s příslušným razítkem přinese jejich dětem „úlevu“, a oni budou mít klid od neustálých stížností učitelů i od nezdarů svého potomka. Kéž by si uvědomovali, jakou medvědí službu tím svému dítěti dělají. Naučit se říkat „já to dělat nemusím, já na to mám papír“ ješ-

tě nikomu nepomohlo k lepším studijním výsledkům, natož k přijetí na střední či vysokou školu.

Nutno říci, že ani reakce učitelů nebývají zcela jednoznačné. Naštěstí stále častěji potkáváme učitele, kteří nepotřebují papír s razítkem, aby s dítětem začali pracovat podle jeho aktuálních potřeb. Postoj à la „dojděte si do poradny, bez vyšetření nemůžu nic dělat“ nicméně stále někde přetrvává. V současné době ho ovšem lze pokládat za zcela neprofesionální i nemorální. Při vzdělávání stojí na prvním místě dítě. Dospělí jsou důležití proto, aby jim zprostředkovali znalosti, zkušenosti, dovednosti, zážitky. Necháme-li je opakovaně selhávat, přestože jsme si vědomi, že potřebují učení realizovat v poněkud odlišném formátu, jediné, čeho docílíme, je neochota k učení a minimální motivace.

Specifickou reakcí rodičů i učitelů, která však není neobvyklá, je nepochopení obtíží dítěte. Nezřídka se tak děje u žáků, kteří jsou velmi šikovní, chytří a učení se jim daří srovnatelně s vrstevníky.

Příklad

Petr dochází do poradny od předškolního věku, kdy mu byl udělen odklad školní docházky, nyní navštěvuje čtvrtou třídu. Od počátku se objevovaly možné náznaky specifických poruch učení. Petr je ovšem současně nesmírně nadaný. Má vynikající matematické schopnosti, zajímá se o přírodu a jeho všeobecné znalosti v tomto oboru dalece převyšují jeho vrstevníky, již několik let se s nadšením učí hrát na housle. Současně se u něj skutečně projevují dyslektické obtíže, které jeho matka vzhledem ke zkušenostem z původní rodiny chápe. Na druhou stranu Petrův otec nedávno vznesl dotaz, jestli má vůbec cenu, aby syna nutili k nějakým výsledkům a co s ním bude po škole, zda má na to, aby šel studovat maturitní obor. A zcela opačně třídní učitelka ve škole nerozumí, proč by Petrovi měla připravovat individuální vzdělávací plán a pracovat s ním jinak než s ostatními, když přeci bez problémů zvládá a patří k průměrným, někdy nadprůměrným žákům.

Petrův příklad ukazuje, jak těžké může být dyslexii porozumět, když ji nevidíme a nemáme s ní zkušenost. Samozřejmě že chlapec má potenciál ke studiu střední školy s maturitou, dokonce je vysoce pravděpodobné, že bez obtíží zvládne vystudovat vysokou školu. A také není průměrný žák, jeho dovednosti jsou v mnoha směrech vysoce nadprůměrné, avšak při učení občas potřebuje přizpůsobit podmínky tak, aby si vše zvládl přečíst a mohl se vyjádřit, jak mu to nejlépe vyhovuje.

Bez společné práce to nejde

V současné době neexistuje žádné jednoduché a rychlé řešení obtíží, které mají souhrnný název specifické poruchy učení. Jediné, co se skutečně osvědčuje, a potvrzují to i nesčetné výzkumy, je intenzivní a dlouhodobá práce se žáky, která je zaměřená na minimalizaci jejich obtíží, ale také hledá vhodné postupy práce, jež dětem i dospívajícím umožní naučit se to, co potřebují.

Nelze popřít, že taková dlouhodobá práce je náročná, vyžaduje aktivitu učitele navíc a klade zvýšené nároky na rodiče. Právě proto ovšem smysluplná práce se žáky se SPU rozhodně vyžaduje společné zapojení školy i rodičů. Pokud přijdou rodiče se zprávou z vyšetření, je nezbytné jim ihned sdělit, že takový výsledek znamená více práce pro obě strany, tedy školu i rodinu. Nelze čekat, až dítě začne selhávat, nelze ani předpokládat, že to jedna či druhá strana zvládne sama. Je důležité se ro-

dičů ptát, zda rozumějí všemu, co je ve zprávě řečeno, případně s nimi hned výsledky probrat.

Především na počátku práce se žákem, kdy dojde ke sdělení diagnózy, je vhodné vést rodiče k práci s dětmi doma. Oni nemusejí vědět, jak důležité je pravidelné procvičování určitých dovedností a vytváření některých učebních návyků. Někdy je možná užitečnější více komunikovat s rodiči než jen intenzivněji pracovat s dětmi. Rodičům je dobré vysvětlovat a hovořit s nimi, proč je nutné, aby určité činnosti se svými potomky trénovali. Rozhodně je mnohdy nezbytné zadávat těmto žákům speciální domácí úkoly (namísto těch, které dostanou ostatní žáci), které odpovídají jejich potřebám a vedou k nácviku toho, co je oslabené. To ovšem žáci nemohou doma dělat sami, potřebují, aby se jim věnovali rodiče. Takové úkoly mohou ovšem někdy až příliš působit jako hra a zábava, a proto je třeba rodiče informovat, proč děti dělají právě to, nač je aktivita zaměřená, proč je nezbytné, aby ji vykonávaly, co musejí hlídat při práci, v čem se mohou objevovat chyby.

Při tom všem nesmíme zapomínat na to, že rodiče také potřebují ocenit za péči, s níž se dětem věnují, a potřebují slyšet, že to má smysl. To, co někdy vypadá jako nenápadná změna, může naznačovat významný pokrok. Mnohé zkušenosti z praxe ukazují, že právě žáci, kteří měli společnou podporu rodičů a učitelů, se se svými obtížemi nejlépe naučili zacházet.

PhDr. Lenka Krejcová, Ph.D. je psycholožkou, působí v neziskové organizaci DYS-centrum Praha, o. s., a na katedře psychologie FF UK.

SLOUPEK VERONIKY VÁLKOVÉ

Autorka je spisovatelka a učitelka na gymnáziu

ZAKLÍNADLO SPU

Dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, dyspinxie, dysmúzie, dyspraxie, dysgnózie, dyskdeco. Specifické poruchy učení se množí jako houby po dešti. Čím to je? Existují lepší diagnostické metody, je skutečně více dětí s těmito handicap, nebo je pro některé rodiče přijatelnější říkat, že má jejich dítě dyscokoliv, než aby přiznali, že je nenadané? Nejspíš od každého trochu. Setkala jsem se za svou praxi s dysgrafií, kteří psali jako dobytci, ale to, co napsali a co jsem po nich s vypětím všech sil (a s vděčnou vzpomínkou na kurzy paleografie na fakultě) přelouskala, mělo hlavu a patu a bylo to chytré. Setkala jsem se s dyslektikou, kteří si museli text číst nahlas, aby s ním byli schopni pracovat a podávali výkony na jedničky. Setkala jsem se se studenty se zbytky dyslexie, kteří propadali ze všeho, nač se podívali. Rozdíl mezi nimi byl totiž v přístupu, který ke svému handicapu zaujali – oni i jejich rodiče. Na gymnáziu se nedostávají děti, jejichž rodiče by si „vykvičeli“ v pedagogicko-psychologické poradně diagnózu na některou z SPU, aby za ni mohli schovat slabší nadání svého potomka. Přijímačky přece jen fungují jako filtr. Ale dostávají se na něj děti, jejichž rodiče jsou přesvědčeni, že jakákoliv SPU je důvodem k tomu, aby jejich dítě buď bylo za stejný výkon lépe hodnocené než jeho intaktní spolužák, nebo aby mohlo méně pracovat, nebo aby bylo imunní vůči pětkám. Jenže takhle to nefunguje. Pokud má student diagnostikovanou SPU (a často se stává, že k diagnostice dojde až na náš popud, protože na ZŠ dítě tento handicap bez obtíží kompenzovalo nadprůměrným intelektem), a pokud tomu odpovídá posudek pedagogicko-psychologické poradny, má student nárok na individuální studijní plán, který mu pomůže handicap kompenzovat. Například dysgrafik může být zkoušen častěji ústně než písemně, ale když u ústního nebude umět, dostane stejně pětku. Velká část rodičů je ovšem přesvědčena, že ISP stačí. Že dítě bude mít ve škole nějaké „úlevy“ a to je vše. Omyl. Nejde o úlevy, jde o vytvoření takových podmínek, aby student mohl podat výkon odpovídající jeho intelektu. Největší část práce z odpovědnosti leží stále na rodičích. Dítě se přece musí doma připravovat, gymnázium se bez domácí přípravy neobejde, a tady nemůže pomoci nikdo jiný než rodiče. Dyslektikovi mohou rodiče namluvit učebnici na diktafon nebo mu ji předčítat, trénovat s ním práci s textem atd. Jedna úžasná maminka své dceři diskalkuličce stříhala různé dlouhé provázky, aby si mohla názorně představit, kolik je decimetr a kolik metr, a kvůli kilometru spolu šly na procházku. V žádném případě totiž rodiče nesmějí dítě naučit, že se za SPU může schovávat, že si tím může omlouvat neúspěchy. Na vysoké a v zaměstnání už to totiž nikoho zajímat nebude. Naopak, musejí ho vést k tomu, jak se s tímhle problémem vyrovnat, jak ho překonat. Je to stejné, jako když člověk přijde o nohu. Může sedět doma, frňukat, jaký je chudák, a vyžadovat soucit okolí, nebo si může obstarat protézu a naučit se s ní chodit a případně vyhrávat na paralympiádě.

